

Gastcolumn

■ Alex van de Kerkhof

Drs. A. van de Kerkhof was werkzaam bij Cito en was lid van de redactie van EXAMENS.

E-mail: alexvandekehrhof@live.nl

Nobele bedoelingen

In de in 2018 bekronde studie van Frits van Oostrom over het leven van ridder Jan van Brederode blijft enigszins onopgehelderd wat de precieze beweegredenen van deze Jan zijn om het klooster in te gaan. Natuurlijk, Jan is na eindeloze gevechtshandelingen berooid, zijn gierige schoonvader draait hem de ene loer na de andere en hij is, alhoewel getrouwd, zonder kroost. Nog merkwaardiger is echter dat hij na enkele devote jaren weer uit het klooster treedt, iets wat door zijn middeleeuwse tijdgenoten als een grote schande wordt bestempeld. De titel van Van Oostroms studie, *Nobel streven*, doet vermoeden dat het Jan steeds om iets hogers te doen is, om toewijding en overgave, misschien wel om het bereiken van een zekere staat van volmaakte deugdzaamheid. Ook in onze moderne tijd is het thema van de deugdzaamheid, het thema van het streven naar het goede, geliefd. Rutger Bregman gaat er in zijn succesvolle boek *‘De meeste mensen deugen’* (2019) vanuit dat de meeste mensen in aanleg goed zijn en van nature bereid zijn anderen te helpen. Ook de meeste examinatoren en andere functionarissen in het onderwijs zullen ten diepste geen enkel kwaad in de zin hebben en het beste met een ieder voor hebben.

Solidariteit, een coöperatieve houding, een begripvolle attitude zijn mentale grootheden die door de coronacrisis ook in het onderwijs zwaar beproefd werden. Eind maart besloot minister Arie Slob dat de centrale examens van 2020 geen doorgang zouden vinden, maar dat de school-examens, zo werd door hem bepaald, wel moesten worden afgerond. Daarbij moest alles in het werk worden gesteld om de nog af te nemen schoolexamens zo in te richten dat de regels voor fysieke afstand nageleefd konden worden. De einduitslag voor het diploma zou bepaald worden door de gemiddelde cijfers van de schoolexamens. Wel werd bedacht dat de leerlingen die zich tekortgedaan voelden met een gemiddeld cijfer voor een vak, de gelegenheid moesten krijgen voor een paar schoolvakken een zogenaamde resultaatverbeteringstoets af te leggen. In zo’n resultaatverbeteringstoets zouden alle in het schoolexamen te toetsen eindtermen, voor zover redelijkerwijs doenlijk, aanwezig moeten zijn. Voor de goede orde: een resultaatverbeteringstoets is dus niet per se hetzelfde als een herkansing van een eerder afgenomen toets en heeft alleen betrekking op het schoolexamen en niet op het centrale examen.

Niet overal steeg vrolijk gejuich op over deze moedige en inventieve maatregelen van de minister. Sommige leerlingen en ouders reageerden bozig, omdat ze een hogere prestatie verwachten op het centraal examen waarin immers soms geheel andere domeinen getoetst worden dan in het schoolexamen. Sommige scholen en vaksecties reageerden furieus, omdat ze meenden dat hun leerlingen gedupeerd zouden worden vanwege hun schooleigen aanpak met een soms structureel lagere begijfering van de schoolexamens ten opzichte van de centrale examens (bijvoorbeeld om de leerlingen te dwingen het centraal examen niet te onderschatten). Achteraf is overigens gebleken dat de slagingspercentages van 2020 gunstig afsteken ten opzichte van eerdere jaren. Het meest opmerkelijk waren de reacties van docenten die zich geen raad wisten met het ontwerp van een resultaatverbeteringstoets. Bij een vak als Nederlands zouden in een dergelijke toets, voor bijvoorbeeld havo en vwo, elementen moeten zitten van verschillende vaardigheden en kennisgebieden (literatuur, mondelinge vaardigheden, schrijfvaardigheid en juist niet leesvaardigheid dat normaliter in het centraal examen zit). Bij een vak als Frans werd ook wel verzucht dat de lestijd normaliter zowat geheel opgaat aan de voorbereiding van het centraal examen (leesvaardigheid) en dat door het wegvallen van dit examen nu geen goed beeld zou bestaan van wat de leerling zou kunnen. De minister bepaalde echter nadrukkelijk dat de resultaten niet gebaseerd mochten worden op inderhaast ingelaste onderdelen die alleen op het centraal examen thuishoren, maar alleen op de schoolexamens zoals eerder vastgelegd in ieders eigen programma van toetsing en afsluiting, uiteraard behoudens aanpassingen die behoorden bij een vanwege het coronavirus aangepaste afname.

Landelijk beschouwd zijn de resultaten op de eindlijsten dus gebaseerd op van school tot school variërende schoolexamens en derhalve is van objectief vastgestelde gelijkwaardigheid niet ten volle sprake. Om die reden zou het, mocht zich deze misère nog eens voordoen, misschien toch een goede optie zijn, althans voor de resultaatverbeteringstoets, van overheidswege per schoolvak een centrale schoolexamentoets te laten ontwikkelen, zodat daar geen onnodige spanning bij docenten en directies door ontstaat, noch voor wat betreft het probleem van de samenstelling en de inrichting, noch voor wat betreft de normering.

Wat deze in de historie ongeken­de calamiteit heeft laten zien, is dat bijna alle betrokkenen, soms na enige bezinning, een nobel streven hebben, waarbij noties als rechtvaardigheid, eerlijkheid, inschikkelijkheid en pragmatische gezindheid gedeeld worden. Ridder Jan van Brederode, van wie niet bekend is aan wiens zijde hij meestreed, kwam in het jaar 1415, met al zijn goede bedoelingen om in de slag van Azincourt, een gevecht tussen Engelsen en Fransen. Wij weten dat Jan in zijn kloostertijd heel verdienstelijk meewerkte aan het omzetten van een Latijns geschrift in de volkstaal. Diploma's of cijferlijsten die hem daartoe bekwaam verklaarden zijn helaas nog niet in het rijke familiearchief van de Van Brederodes opgedoken. ■